

Länsförsäkringar Bank fond- och värdepappers- tjänster

Information om Länsförsäkringar Bank, fond- och värdepapperstjänster samt egenskaper och risker med finansiella instrument

Att placera pengar och spara långsiktigt är klokt, både för att ha en buffert, uppfylla en dröm och se fram emot att kunna göra det du vill som pensionär. När du väljer att spara i fonder och värdepapper ska det självklart vara enkelt för dig. Därför har vi lösningar både för dig som är nybörjare och för dig som redan kan en hel del.

Men vilka lösningar du än väljer måste du vara insatt i några viktiga saker och därför behöver du läsa igenom den här informationen.

Du behöver känna till att

- du gör dina investeringar i finansiella instrument på egen risk
- du måste själv sätta dig in noggrant i Länsförsäkringar Bank AB:s, som kallas Banken/vi här nedan, villkor för aktiedepå och även ta del av information för de prospekt som du tänker köpa/placera i
- du måste förstå vilka egenskaper och risker som finns med din placering
- du måste kontrollera avräkningsnotor och annan rapportering om dina investeringar och direkt reklamera eventuella fel
- det är viktigt att du löpande har koll på värdeförändringar på ditt sparande/placeringar
- du måste själv göra det som krävs för att minska risken för förluster på ditt sparande.
- vid rådgivning kommer Banken inte regelbundet följa upp att de investeringsråd som lämnats fortfarande är lämpliga. Det är ditt ansvar som kund att följa investeringen och att boka ett nytt rådgivningsmöte vid behov.

Allmänt

Länsförsäkringar Bank AB (publ) har tillstånd att bedriva bankrörelse och finansiell verksamhet enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, samt tillstånd att bedriva värdepappersrörelse enligt lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden. Banken står under Finansinspektionens tillsyn (Box 7821, 103 97 Stockholm, fi.se).

Länsförsäkringar Bank AB är ett helägt dotterbolag till Länsförsäkringar AB som ägs av 23 kundägda länsförsäkringsbolag. Länsförsäkringar Bank AB kommer att följa svensk kod för bolagsstyrning där det är möjligt att använda, bland annat med hänsyn till att bolaget inte är ett aktiemarknadsbolag.

Kommunikation mellan dig och Banken sker på svenska. Information om externa fonder och värdepapper kan erbjudas på engelska. Om du behöver komma i kontakt med banken kan du vända dig till närmaste kontor eller ringa till telefonbanken.

Banken erbjuder tjänster genom telefon, digitala kanaler och lokala bankkontor.

Behandling av personuppgifter

Länsförsäkringar Bank AB (publ) och Länsförsäkringar Fondförvaltning AB (publ) behandlar personuppgifter i enlighet med vad som anges i informationen "Behandling av personuppgifter" som du hittar på vår webbplats www.lansforsakringar.se/personuppgifter. Om du vill kan du få informationen skickad till dig, kontakta i så fall ditt lokala bankkontor.

Investeringsrådgivning

Länsförsäkringar Bank AB erbjuder så kallad icke oberoende investeringsrådgivning. Det betyder att Banken lämnar råd om både egna och andras fonder. Våra råd är baserade på ett stort antal fonder. Urvalet är inte i något fall begränsat till finansiella instrument som är utgivna av Banken eller andra företag inom länsförsäkringsgruppen.

För att få mer information om produkternas egenskaper läs mer i stycket nedan "egenskaper och risker med finansiella instrument". Enligt lag är Banken skyldig att göra en omfattande utredning och analys av dig som kund innan vi kan lämna råd om sparande i finansiella instrument. Därför hämtar vi in nödvändiga uppgifter från dig om dina kunskaper om finansmarknaden och erfarenheter av handel med finansiella instrument. Även uppgifter om din ekonomiska situation och målet med investeringen hämtas in. Dessutom behöver vi få en bild av din

inställning till risker med investeringar på finansmarknaden. Målsättningen är att vi ska kunna lämna råd och rekommendationer som är lämpliga för dig och att våra råd ska

- uppfylla dina mål med investeringen
- vara anpassade till de risker som du är beredd att ta och att de stämmer överens med investeringen och
- vara anpassade till din kunskap och erfarenhet, för att du ska kunna förstå riskerna med investeringen.

Kvalitet och krav i rådgivningen

För att förstå alla delar av din ekonomiska situation krävs stor kunskap inom privatekonomi, företagsekonomi och försäkring. Vi tar ansvar för att du inte ska välja en produkt som inte är lämplig för dig.

För att du ska få bästa möjliga kvalitet på rådgivningen hos oss har Bankens medarbetare genomgått utbildning som är anpassad efter rådgivningens inriktning, omfattning och svårighetsgrad. Kunskaperna omfattar vad rådgivaransvar, etik och god rådgivningssed innebär. Utbildningen omfattar även kunskaper om relevanta lagar och författningar, om sparande och placeringar i finansiella instrument och dess risker. Bankens rådgivare har genomgått ett godkänt kunskapstest som är genomfört av en oberoende aktör. Att vara rådgivare i Banken innebär alltså höga kunskapskrav. Alla våra rådgivare har Swedseclicens. Vi anordnar också egna diplomutbildningar med årliga kunskapsuppdateringar.

För att vi ska kunna erbjuda dig rådgivning måste vi ta betalt. Det gör vi genom våra produkt- och tjänsteavgifter. Rådgivningskostnaden ingår alltså i avgiften du betalar för de produkter och tjänster som du köper av oss.

Information om Bankens värdepappersförvar

Banken kommer att informera dig om utvecklingen på investeringen. För aktiedepå, investeringssparkonto (ISK), individuellt pensionssparande (IPS) och sparande på fondkonto får du information om utvecklingen en gång per kvartal och årligen genom årsbeskeden.

Du informeras genom brev alternativt via Internetbanken. Du har dessutom möjlighet att följa investeringens utveckling i Bankens digitala kanaler.

För att kunna handla med finansiella instrument i Banken behöver du ingå avtal om aktiedepå med ett aktielikvidkonto för insättning och uttag av pengar eller öppna ett ISK eller fondkonto.

Genom att öppna ett fondkonto kan du spara direkt i fonder. Om du vill ha ett sparande med en annan skattelösning är ISK ett alternativ. På ditt ISK kan du spara på konto eller i olika typer av finansiella instrument, till exempel fonder och aktier. Har du ett individuellt pensionssparande kan du hos oss placera i samma instrument som i ett ISK.

Du kan i vissa fall flytta finansiella instrument som förvaras hos någon annan till Länsförsäkringar Bank. Detta kan även omfatta finansiella instrument som du inte kan köpa genom oss. Kontakta ditt lokala bankkontor för information om vilka finansiella instrument du kan flytta till Länsförsäkringar Bank.

Mer information finns i "Allmänna villkor för aktiedepåavtal", "Allmänna villkor för fondkonto och handel med fondandelar", "Allmänna villkor för investeringssparkonto" och "Allmänna villkor för individuellt pensionssparande". Du bör även läsa igenom "information om egenskaper och risker med finansiella instrument" och Bankens "Riktlinjer för bästa orderutförande samt sammanläggning och fördelning av order".

Priser och avgifter

För fullständig prislista se lansforsakringar.se.

Kundkategorisering

Enligt lagen om värdepappersmarknaden ska alla kunder som handlar med fonder och andra finansiella instrument delas in i en av kategorierna icke professionell kund, professionell kund och jämbördig motpart. Syftet är att anpassa kundskyddet efter den enskilda kunden. Banken har valt att klassificera alla sina kunder som icke professionella kunder, eftersom den kundkategorin har rätt till det högsta kundskyddet.

Det innebär att vi bland annat kommer att lämna information om finansiella instrument och risker med dessa, samt kostnader och andra avgifter för handel. Om Banken erbjuder investeringsrådgivning kommer Banken att bedöma om råden är lämpliga för dig. Bedömningen görs mot bakgrund av dina kunskaper och erfarenheter om de specifika produkter och finansiella instrument som rådgivningen omfattar, din ekonomiska situation samt dina mål med investeringen. Dessutom tar banken hänsyn till din riskvilja och riskprofil innan ett råd lämnas.

Om du köper finansiella instrument utanför en rådgivningssituation kommer banken att göra en så kallad passandebedömning. Det innebär att banken prövar om det finansiella instrumentet passar dig.

Insättningsgaranti och investerarskydd

Aktielikvidkontot och kontanta medel på investeringssparkonto omfattas av den statliga insättningsgarantin enligt beslut av Riksgälden. Varje kund har rätt till ersättning för sin sammanlagda kontobehållning i banken upp till högst 950 000 kronor. Riksgälden ska göra ersättningen tillgänglig för kunden inom 7 arbetsdagar från den dag banken försattes i konkurs eller Finansinspektionen beslutade att garantin ska träda in. Utöver detta belopp kan du få ersättning upp till 5 miljoner kronor för vissa särskilt angivna händelser, till exempel försäljning av privatbostad, avgångsvederlag eller försäkringsersättning. Enligt lagen (1999:158) om investerarskydd har Kunden, om denne i händelse av Bankens konkurs inte skulle få ut sina finansiella instrument hos Banken, rätt till särskild ersättning för förlorade tillgångar upp till högst 250 000 kr. Nämnda ersättning kan även innefatta medel som Banken tagit emot med

redovisningsskyldighet. Kund som vill ha ersättning ska senast ett år från dagen för konkursbeslutet framställa sitt krav till Riksgälden, som efter prövning betalar ut ersättning. Individuellt pensionssparande (IPS) omfattas varken av investerarskyddet eller insättningsgarantin.

Intressekonflikter

Banken arbetar för att skapa trygghet och långsiktigt värde för dig som kund. Därför är det viktigt att vi alltid sätter dina intressen främst.

Banken använder dessa generella åtgärder för att undvika intressekonflikter:

- uppdelning av arbetsuppgifter genom en hel transaktionskedja (dualitet)
- tydlig fördelning av ansvar
- fysisk separation av vissa verksamheter
- förhandsgodkännande bisysslor och sidoupdrag
- riskanalys vid förändringar i verksamheten.

I vissa fall kan intressekonflikter ändå uppstå. För att vara säker på att sådana intressekonflikter tas om hand använder Banken en process för att identifiera intressekonflikter som kan uppstå i verksamheten och ser utifrån den till att intressekonflikterna hanteras på ett effektivt sätt så att du som kund inte påverkas negativt. De situationer där Banken har identifierat att intressekonflikter kan uppstå har dokumenterats i "Riktlinjer för identifiering och hantering av intressekonflikter" som även beskriver bankens process för att identifiera och hantera intressekonflikter.

Om du vill ta del av bankens "Riktlinjer för identifiering och hantering av intressekonflikter" kan du vända sig till närmaste kontor eller kontakta banken per telefon. Banken gör bland annat löpande kontroller av rådgivare för att säkerställa att intressekonflikter inte påverkar de rekommendationer som lämnas till dig.

Incitament

Så kallade incitament förekommer ofta på finansmarknaden. Incitament innebär att en finansiell aktör betalar eller tar emot en avgift, ersättning eller kommission, till eller från en tredje part i samband med en kundtransaktion. Reglerna om incitament omfattar även naturförmåner. I vissa delar av Bankens verksamhet förekommer incitament. Banken ska därför informera dig om att det förekommer incitament enligt aktuella regler.

Banken tar emot ersättning från tredje part vid försäljning av fonder och premieobligationer. Denna ersättning kommer Banken att redogöra för som en del av kostnadsinformationen för det specifika finansiella instrumentet och även som en del av kostnadsredovisningen som du kommer att få årsvis. Där kommer det att framgå hur stor del av dina totala kostnader och avgifter som Banken får i form av tredjepartsersättning.

Den ersättning som Banken får är en del av de totala kostnader och avgifter som du betalar och innebär därför ingen ytterligare kostnad för dig.

För handel i aktier, börshandlade fonder och andra produkter över en handelsplats tar Banken ut en avgift i form av courtage för att kunna erbjuda dessa tjänster.

Fondandelar

De fonder som Banken erbjuder handel i, förvaltas av olika fondbolag, ett av dem är Bankens dotterbolag, Länsförsäkringar Fondförvaltning AB. Det finns olika fondtyper exempelvis aktiefonder, blandfonder, hedgefonder, indexfonder, fond i fond och räntefonder. Förvaltningsavgiften varierar för dessa fondtyper, räntefonder och indexfonder har oftast en lägre förvaltningsavgift än vad till exempel en hegdefond eller en aktivt förvaltat aktiefond har.

Premieobligationer

Banken får ersättning av Riksgäldskontoret för förmedling i samband med nyemission av premieobligationer. Ersättningen varierar mellan 0,2 och 0,5 procent av det nominella beloppet.

Aktier

Vid aktieaffärer betalar du en avgift till Banken som kallas courtage.

ETF

Vid handel i börshandlade fonder (ETF) betalar du en avgift till banken i form av courtage. ETF:n kommer även att ta ut en förvaltningsavgift.

Klagomålshantering

Om du är missnöjd med Bankens hantering av de tjänster som omfattas i detta dokument, bör du i första hand kontakta ditt lokala bankkontor. Du kan också kontakta klagomåls-

ansvarig hos Banken. Vill du framföra ett klagomål bör det vara skriftligt och skickas till Länsförsäkringar Bank, Klagomålsansvarig, 106 50 Stockholm, om ärendet inte är av en karaktär som kräver andra åtgärder.

Vid tvist med Banken har du möjlighet att vända dig till Allmänna reklamationsnämnden som är en nämnd för alternativ tvistlösning, Box 174, 101 23 Stockholm, arn.se. En anmälan till nämnden måste vara skriftlig. För att nämnden ska pröva ärendet finns bland annat vissa värde- och tidsgränser. Banken tar på sig att medverka i Allmänna reklamationsnämndens behandling av tvisten.

Om du har ingått ett avtal via internetbanken eller mobilbanken har du även rätt att använda EU:s onlineplattform för tvistlösning: <https://ec.europa.eu/consumers/odr/>. I formuläret på onlineplattformen ska du ange följande mailadress till kreditgivaren: Klagomalsansvarig.bank@lansforsakringar.se.

Även om du använder onlineplattformen när det gäller klagomål/tvister med Banken kommer ärendet att skickas till Allmänna reklamationsnämnden för beslut. Mer information om tvistlösning online finns på www.konsumenteuropa.se.

Handel med finansiella instrument

Handel med finansiella instrument sker i huvudsak i organiserad form vid en handelsplats. Handeln sker genom de värdepappersföretag som deltar i handeln vid handelsplatsen. Du måste normalt kontakta ett sådant värdepappersföretag för att köpa eller sälja finansiella instrument. Med finansiella instrument menas bland annat aktier i aktiebolag och motsvarande andelsrätter i andra typer av företag, obligationer, depåbevis, fondandelar, penningmarknadsinstrument, finansiella derivatinstrument eller andra sådana värdepapper utom betalningsmedel som kan bli föremål för handel på kapitalmarknaden.

Handelsplatser

Med handelsplatser menas reglerad marknad, handelsplattform (MTF-plattform eller OTF-plattform) och systematisk internhandlare (SI) samt där det sker handel hos värdepappersföretagen.

På en reglerad marknad handlas olika typer av finansiella instrument. När det gäller aktier kan endast aktier i publika bolag noteras och handlas på en reglerad marknad och det ställs

stora krav på sådana bolag, bland annat om bolagets storlek, verksamhetshistoria, ägarspridning och offentlig redovisning av bolagets ekonomi och verksamhet.

En MTF - plattform kan beskrivas som ett handelssystem som organiseras och tillhandahålls av en börs eller ett värdepappersföretag. Det ställs typiskt sett lägre krav, i form av till exempel informationsgivning och verksamhetshistoria, på de finansiella instrument som handlas på en handelsplattform jämfört med finansiella instrument som handlas på en reglerad marknad. "

En OTF - plattform är på många sätt lik en MTF-plattform. Men på en OTF-plattform får bara finansiella instrument som inte är aktier eller aktierelaterade värdepapper handlas, såsom obligationer och derivat. Vidare får OTF-plattformen ha friare regler för handeln inklusive ordermatchingen än vad reglerade marknader och MTF-plattformar får ha.

En SI är ett värdepappersföretag som på ett organiserat, frekvent och systematiskt sätt handlar för egen räkning genom att göra kundorder utanför en reglerad marknad eller en handelsplattform. En SI är skyldig att offentliggöra marknadsmässiga anbud, det vill säga på köp och säljpriser, för likvida finansiella instrument som handlas på en handelsplats och för dem som den systematiska internhandlaren bedriver systematisk internhandel.

Handel kan även göras genom ett värdepappersföretag utan att det är fråga om systematisk internhandel, mot institutets egna lager eller mot någon annan av institutets kunder.

I Sverige finns i dagsläget två reglerade marknader, Nasdaq Stockholm AB och Nordic Growth Market NGM AB, NGM. Det sker även organiserad handel på andra handelsplatser, till exempel First North och Nordic MTF (båda MTF-plattformar) För mer information om var just ditt värdepappersföretag utför dina order, se aktuell policy för bästa orderutförande.

Handeln på reglerade marknader, handelsplattformar och andra platser är en andrahandsmarknad för finansiella instrument som ett bolag redan gett ut (emitterat). Om andrahandsmarknaden fungerar väl, det vill säga att det är lätt att hitta köpare och säljare och det fortlöpande noteras anbudskurser från köpare och säljare samt avslutskurser (betalurser) från gjorda affärsavslut. Då har även bolagen en fördel genom att det blir lättare

att emittera nya instrument vid behov och på det sättet få in mer kapital till bolagets verksamhet. Förstahandsmarknaden, eller primärmarknaden, kallas den marknad där köp/teckning av nyemitterade instrument sker.

Handels-/noteringslistor

När det gäller aktier delar vanligen handelsplatser in aktierna i olika listor, som publiceras till exempel på handelsplatsens webbplats, i dagstidningar och andra medier. Avgörande för vilken lista ett bolags aktier handlas på kan vara bolagets börsvärde, till exempel Stockholmsbörsens Large-, Mid- och Small cap. De mest omsatta aktierna kan också finnas på en särskild lista. Vissa värdepappersföretag publicerar också egna listor över finansiella instrument som handlas genom institutet, kurser som instrumenten handlas till etc, till exempel på institutets webbsida. Aktier på listor med höga krav och hög omsättning anses normalt kunna innebära en lägre risk än aktier på andra listor. Information om kurser med mera om aktier såväl som andra typer av finansiella instrument, exempelvis fondandelar, optioner och obligationer, publiceras också regelbundet på till exempel handelsplatsernas hemsidor, i dagstidningar och andra medier.

Allmänt om risker

Finansiella instrument kan ge avkastning i form av utdelning (aktier och fonder) eller ränta (räntebärande instrument). Utöver det kan priset (kursen) på instrumentet öka eller minska i förhållande till priset när investeringen gjordes. I den fortsatta beskrivningen räknas även eventuella negativa positioner in (negativa innehav) som tagits in instrumentet, i ordet investering. Den totala avkastningen är summan av utdelning/ränta och prisförändring på instrumentet.

Vad placeraren eftersträvar är naturligtvis en total avkastning som är positiv, det vill säga som ger vinst, helst så hög som möjligt. Men det finns också en risk att den totala avkastningen blir negativ, det vill säga att det blir en förlust på investeringen. Risken för förlust varierar med olika instrument. Ofta är möjligheten till vinst på en investering i ett finansiellt instrument kopplad till risken för förlust. Ju längre tiden för innehavet av investeringen är desto större är vinstmöjligheten respektive förlustrisken. I investeringssammanhang används ibland ordet risk som ut-

tryck för både förlustrisk som vinstmöjlighet. I den fortsatta beskrivningen används ordet risk enbart för att beteckna förlustrisk. Det finns olika sätt att placera som minskar risken. Ofta anses det bättre att inte placera i ett enda eller ett fåtal finansiella instrument utan att istället placera i flera olika finansiella instrument. Dessa instrument bör då erbjuda en spridning av riskerna och inte samla risker som kan utlösas samtidigt. En spridning av investeringarna till utländska marknader minskar normalt också risken i den totala portföljen, även om det vid handel med utländska finansiella instrument tillkommer en valutarisk.

Investeringar i finansiella instrument är förknippade med ekonomisk risk, som kommer att beskrivas närmare i den här informationen. Du ansvarar själv för risken och måste därför själv via anlitat värdepappersföretag ta del av och därmed skaffa dig kännedom om de villkor, i form av allmänna villkor, faktablad, prospekt eller liknande, som gäller för handel med sådana instrument och om instrumentets egenskaper och risker förknippade därmed. Du måste också bevaka dina investeringar i sådana instrument kontinuerligt. Det gäller även om du fått investeringsrådgivning vid investeringstillfället. Du bör också vara beredd att snabbt göra åtgärder, om det är lämpligt, exempelvis genom att avveckla investeringar som utvecklas negativt eller ställa ytterligare säkerhet vid investeringar som finansierats med lån och där värdet på säkerheten minskat. Det är också viktigt att ta hänsyn till den risk det kan innebära att handla med finansiella instrument på en annan handelsplats än en reglerad marknad, där kraven som ställs generellt är lägre.

Olika typer av riskbegrepp

I samband med den riskbedömning som bör ske då du gör en investering i finansiella instrument och även under innehavstiden, finns en mängd olika riskbegrepp och andra faktorer att ta hänsyn till. Här får du en kort beskrivning av de vanligaste riskbegreppen.

Marknadsrisk – risken för att hela eller den del av marknaden där du har din investering går ner exempelvis den svenska aktiemarknaden.

Kreditrisk – risken för att betalningsförmågan brister hos till exempel en emittent eller en motpart.

Prisvolatilitetsrisk – risken för att investeringen kan påverkas negativt på grund av stora svängningar i kursen/priset på ett finansiellt instrument.

Kursrisk – risken för att kursen/priset på ett finansiellt instrument går ner.

Skatterisk – risken för att skatteregler och/eller skattesatser är oklara eller eventuellt kan ändras.

Valutakursrisk – risken för att en utländsk valuta, som ett innehav är relaterat till försvagas, exempelvis fondandelar i en fond som placerar i amerikanska värdepapper noterade i USD.

Hävstångseffektsrisk – konstruktionen av derivatinstrument som gör att det finns risk för att prisutvecklingen på den underliggande egendomen får ett stort negativt genomslag i kursen/priset på derivatinstrumentet.

Legal risk – risken för att relevanta lagar och regler är oklara eller eventuellt kan ändras.

Bolagsspecifik risk – risken för att ett visst bolag går sämre än förväntat eller drabbas av en negativ händelse och de finansiella instrumenten som är relaterade till bolaget därför kan falla i värde.

Branschspecifik risk – risken att en viss bransch går sämre än förväntat eller drabbas av en negativ händelse och de finansiella instrumenten som är relaterade till bolag i branschen därför kan falla i värde.

Likviditetsrisk – risken att inte kunna sälja eller köpa ett finansiellt instrument vid en viss önskad tidpunkt.

Ränterisk – risken för att det finansiella instrumentet som du placerat i minskar i värde på grund av förändringar i marknadsräntan.

Aktier och aktierelaterade instrument

Allmänt om aktier

Aktier och aktiebolag

Aktier i ett aktiebolag ger ägaren rätt till en andel av bolagets aktiekapital. Går bolaget med vinst lämnar bolaget vanligen utdelning på aktierna. Aktier ger också rösträtt på bodelagsstämman, som är det högsta beslutande organet i bolaget. Ju fler aktier ägaren har desto större andel av kapitalet, utdelningen och rösterna har aktieägaren. Beroende på vilken serie aktierna tillhör kan rösträtten variera. Det finns två slag av aktiebolag: publika och privata. Det är bara publika aktiebolag som får låta aktierna handlas på en handelsplats.

Aktiekursen

Kursen/priset på en aktie påverkas i första hand av utbudet respektive efterfrågan på den aktuella aktien, vilket i sin tur, åtminstone på lång sikt, styrs av bolagets framtidsutsikter. En aktie upp- eller nedvärderas främst grundat på investerarnas analyser och bedömningar av bolagets möjligheter att göra framtida vinster. Den framtida utvecklingen i omvärlden när det gäller konjunktur, teknik, lagstiftning, konkurrens och så vidare avgör hur efterfrågan blir på bolagets produkter eller tjänster och är därför av grundläggande betydelse för kursutvecklingen på bolagets aktier.

Det aktuella ränteläget spelar också en stor roll för prissättningen. Stiger marknadsräntorna ger räntebärande finansiella instrument, som samtidigt ges ut (emitteras), bättre avkastning. Normalt sjunker då kurserna på aktier som regelbundet handlas liksom på räntebärande instrument som har löptid kvar. Skälet är att den ökade avkastningen på ny-emitterade räntebärande instrument relativt sett blir bättre än avkastningen på aktier, liksom på räntebärande instrument som har löptid kvar. Dessutom påverkas aktiekurserna negativt av att räntorna på bolagets skulder ökar när marknadsräntorna går upp, vilket minskar vinstutrymmet i bolaget.

Även andra förhållanden som är knutna direkt till bolaget, till exempel förändringar i bolagets ledning och organisation, produktionsstörningar med mera, kan påverka bolaget negativt. Aktiebolag kan i värsta fall gå så dåligt att de måste försättas i konkurs. Aktie-

kapitalet, det vill säga aktieägarnas insatta kapital, är det kapital som då först används för att betala bolagets skulder. Det leder oftast till att aktierna i bolaget blir värdelösa.

Även kurserna på vissa större utländska reglerade marknader eller andra handelsplatser inverkar på kurserna i Sverige, bland annat därför att flera svenska aktiebolag är noterade även på utländska marknadsplatser och prisutjämnningar görs mellan marknadsplatserna. Kursen på aktier i bolag som tillhör samma branschsektor påverkas ofta av förändringar i kursen hos andra bolag inom samma sektor. Denna påverkan kan även gälla för bolag i olika länder.

Aktörerna på marknaden har olika behov av att placera kontanter (likvida medel) eller att få fram kontanter. Dessutom har de ofta olika mening om hur kursen borde utvecklas. De här förhållandena, som även omfattar hur bolaget värderas, bidrar till att det finns både köpare och säljare. Är placerarna däremot samstämmiga i sina uppfattningar om kursutvecklingen vill de antingen köpa – då uppstår ett köptryck från många köpare – eller också vill de sälja – då uppstår ett säljtryck från många säljare. Vid köptryck stiger kursen och vid säljtryck faller den.

Omsättningen, det vill säga hur mycket som köps och säljs av en viss aktie, påverkar i sin tur aktiekursen. Vid hög omsättning minskar skillnaden, även kallad spread, mellan den kurs köparna är beredda att betala (köpkursen) och den kurs säljarna begär (säljkursen). En aktie med hög omsättning, där stora belopp kan omsättas utan större inverkan på kursen, har en god likviditet och är därför lätt att både köpa och sälja. Bolagen på de reglerade marknadernas listor, har ofta en högre likviditet. Olika aktier kan under dagen eller under längre perioder visa upp olika rörlighet (volatilitet) i kurserna, det vill säga upp- och nedgångar, samt olika storlek på kursförändringarna.

Uppgifter om vilka kurser som aktierna har handlats till (betalkurser), såsom högst, lägst och senast betalt under dagen samt sist noterade köp- och säljkurser och uppgift om handlad volym i kronor publiceras bland annat i de flesta större dagstidningarna och på olika internetsidor som marknadsplatser, värdepappersföretag och medieföretag har skapat. Hur aktuella kursuppgifterna är kan variera och beror på vilket sätt de publiceras.

Olika aktieserier

Aktier finns i olika serier, vanligen A- och B-aktier, vilket normalt har med rösträtten att göra. A-aktier ger normalt en röst medan B-aktier ger en begränsad rösträtt, oftast en tiondels röst.

Skillnaderna i rösträtt beror bland annat på att man vill värna om de ursprungliga grundarnas eller ägarnas inflytande över bolaget genom att ge dem en starkare rösträtt vid ägarspridning. Nya aktier som ges ut får då ett lägre röstvärde än den ursprungliga A-serien och betecknas med B, C eller D och så vidare.

Kvotvärde, split och sammanläggning av aktier

En akties kvotvärde är den andel av bolagets aktiekapital som varje aktie representerar. En akties kvotvärde tas fram genom att dividera aktiekapitalet med det totala antalet aktier. Ibland vill bolagen ändra kvotvärdet, till exempel därför att kursen, har stigit kraftigt. Genom att dela upp varje aktie på två eller flera aktier genom en så kallad split, minskas kvotvärdet och samtidigt sänks kursen på aktierna. Efter en split har aktieägaren kvar sitt kapital oförändrat, men det är fördelat på fler aktier som har ett lägre kvotvärde och en lägre kurs per aktie. Omvänt kan en sammanläggning av aktier (omvänd split) göras om kursen sjunkit kraftigt. Då slås två eller flera aktier samman till en aktie. Efter en sammanläggning av aktier har aktieägaren kvar samma kapital, men det är fördelat på färre aktier som har ett högre kvotvärde och en högre kurs per aktie.

Marknadsintroduktion, privatisering och uppköp

Marknadsintroduktion (Initial public offering, IPO) innebär att aktier i ett bolag introduceras på aktiemarknaden, det vill säga tas upp till handel på en reglerad marknad eller en MTF-plattform. Allmänheten erbjuds då att teckna (köpa) aktier i bolaget. Oftast rör det sig om ett befintligt bolag, som inte tidigare har handlats på en reglerad marknad eller en annan handelsplats, där ägarna beslutat att vidga ägar-kretsen och underlätta handeln i bolagets aktier. Om ett statligt ägt bolag introduceras på marknaden kallas det för privatisering.

Uppköp går i regel till så att någon eller några investerare erbjuder aktieägarna i ett bolag att sälja sina aktier på vissa villkor. Om uppköparen får in 90 procent eller mer av antalet aktier i det uppköpta bolaget, kan uppköparen begära tvångsinlösen av aktier från ägare som inte accepterat uppköpserbjudandet. Dessa aktieägare är då tvungna att sälja sina aktier till uppköparen för en ersättning som fastställs genom ett skiljedomsförfarande.

Emissioner

Om ett aktiebolag vill utvidga sin verksamhet krävs ofta ytterligare aktiekapital. Det skaffar bolaget genom att ge ut nya aktier genom nyemission. Oftast får de gamla ägarna teckningsrätter som ger företräde att teckna aktier i en nyemission. Antalet aktier som får tecknas bestäms normalt i förhållande till hur många aktier ägaren hade tidigare. Tecknaren måste betala ett visst pris (emissionskurs), som oftast är lägre än marknadskursen, för de nyemitterade aktierna. Direkt efter att teckningsrätterna - som normalt har ett visst marknadsvärde - avskilts från aktierna sjun-

ker vanligen kursen på aktierna, samtidigt som antalet aktier ökar för de aktieägare som tecknat. De aktieägare som inte tecknar, kan sälja sina teckningsrätter på den marknadsplats där aktierna handlas under teckningstiden som oftast pågår några veckor. Efter teckningstiden förfaller teckningsrätterna och blir då obrukbara och värdelösa.

Aktiebolag kan även genomföra en så kallad riktad nyemission, den genomförs som en nyemission men riktas enbart till en viss krets investerare. Aktiebolag kan även genom en så kallad apportemission ge ut nya aktier för att skaffa sig andra bolag, affärsrörelser eller tillgångar i annan form än pengar. Vid både riktad nyemission och vid apportemission görs en så kallad utspädning av befintliga aktieägares andel av antalet röster och aktiekapital i bolaget, men antalet aktier och marknadsvärdet på det placerade kapitalet påverkas normalt inte.

Om tillgångarna eller de reserverade medlen i ett aktiebolag har ökat mycket i värde, kan bolaget föra över en del av värdet till sitt aktiekapital genom en så kallad fondemission. Vid fondemission tas det hänsyn till antalet aktier som varje aktieägare redan har. Antalet nya aktier som tillkommer genom fondemis-

sionen sätts i förhållande till hur många aktier ägaren tidigare hade. Genom fondemissionen får aktieägaren fler aktier, men ägarens andel av bolagets ökade aktiekapital blir oförändrad. Vid en fondemission sänks kursen på aktierna, men genom ökningen av antalet aktier har aktieägaren kvar ett oförändrat marknadsvärde på sitt placerade kapital. Ett annat sätt att genomföra fondemission är att bolaget skriver upp kvotvärdet på aktierna. Efter uppskrivning har aktieägaren kvar ett oförändrat antal aktier och marknadsvärde på sitt placerade kapital.

Allmänt om aktierelaterade instrument

Nära knutna till aktier är: indexobligationer, depåbevis, konvertibler, aktie- och aktieindexoptioner, aktie- och aktieindexterminer, warranter samt hävstångscertifikat.

Indexobligationer och aktieindexobligationer

Indexobligationer och aktieindexobligationer är obligationer där avkastningen är beroende av till exempel ett aktieindex, istället för ränta. Utvecklas indexet positivt följer avkastningen med.

Vid en negativ indexutveckling kan avkastningen utebli. Obligationen återbetalas ändå alltid med sitt nominella belopp, som kan vara lägre än investeringsbeloppet, på inlösendagen och har på så sätt en begränsad förlustrisk jämfört med till exempel aktier och fondandelar. Risken med en investering i en aktieindexobligation kan, förutom eventuellt betald överkurs och kostnader, benämnas som den alternativa avkastningen, det vill säga den avkastning du skulle ha fått på det investerade beloppet med en annan investering. Indexobligationer kan ha olika benämningar som aktieindexobligationer, SPAX, aktieobligationer, kreditkorgsobligationer, räntekorgsobligationer, valutakorgsobligationer beroende på vilken typ av tillgångar som bestämmer obligationens avkastning.

Depåbevis

Ett svenskt depåbevis är ett bevis om rätt till utländska aktier och det är utgivaren av beviset som har det för innehavarens räkning. Depåbevis handlas precis som aktier på en reglerad marknad eller handelsplats och prisutvecklingen följer normalt prisutvecklingen på den utländska marknadsplats där

aktien handlas. Utöver de generella risker som finns vid handel med aktier eller andra typer av andelsrätter bör du även ta hänsyn till eventuell valutakursrisk.

Konvertibler

Konvertibler (konverteringslån) är räntebärande värdepapper (lån till utgivaren/emittenten av konvertibel) som inom en viss tidsperiod kan bytas ut mot aktier. Avkastningen på konvertiblerna, det vill säga kupongräntan, är ofta högre än utdelningen på utbytesaktierna. Konvertibelkursen uttrycks i procent av det nominella värdet på konvertibel.

Aktieoptioner och aktieindexoptioner

Aktieoptioner finns av olika slag. Förvärvade köpoptioner (call options) ger innehavaren rätt att köpa redan utgivna aktier till ett förbestämt pris inom en viss tidsperiod. Säljoptioner (put options) ger innehavaren rätt att sälja aktier till ett förbestämt pris inom en viss tidsperiod. Mot varje förvärvad option svarar en utfärdad option. Risken med att köpa en option är att den minskar i värde eller är värdelös på slutdagen när den förfaller, om du inte gör några insatser för att begränsa risken. Den som ger ut en option löper en risk som i vissa fall kan vara obegränsat stor om de inte gör några insatser för att begränsa risken. Kursen på optioner påverkas av kursen på motsvarande underliggande aktier eller index, men oftast med större kursvägning och prispåverkan än dessa. Den mest omfattande handeln i aktieoptioner görs på de reglerade marknaderna. Där förekommer även handel med aktieindexoptioner. Dessa indexoptioner ger vinst eller förlust direkt i kontanter (kontantavräkning) utifrån utvecklingen av ett underliggande index. Se även avsnittet om derivat nedan.

Warranter

Handel förekommer också med vissa köp- och säljoptioner med längre löptider, i Sverige kallas de oftast warranter. Warranter kan utnyttjas för att köpa eller sälja underliggande aktier eller ge kontanter om kursen på underliggande aktie utvecklas på rätt sätt i förhållande till warrantens lösenpris. Teckningsoptioner (subscription warrants) för aktier kan utnyttjas för teckning av motsvarande nyutgivna aktier inom en viss tidsperiod.

Hävstångscertifikat

Hävstångscertifikat, som ofta kallas enbart certifikat eller i vissa fall bevis, är ofta en kombination av exempelvis en köp- och en säljoption och är beroende av en underliggande tillgång, exempelvis en aktie, ett index eller en råvara. Ett certifikat har inget nominellt belopp. Hävstångscertifikat ska inte förväxlas med till exempel företagscertifikat, som är ett slags skuldebrev som kan ges ut av företag i samband med att företaget lånar upp pengar på kapitalmarknaden.

En utmärkande egenskap för hävstångscertifikat är att relativt små kursförändringar i underliggande tillgång, kan medföra stora förändringar i värdet på din investering. Dessa förändringar i värdet kan vara till din fördel, men de kan också vara till nackdel. Du bör vara särskilt uppmärksam på att hävstångscertifikat kan falla i värde och även förfalla helt utan värde, så att hela eller delar av det investerade beloppet kan förloras. Samma sak kan i många fall gälla även för optioner och warranter. Se även avsnittet om derivat nedan.

Ränterelaterade instrument

Ett räntebärande finansiellt instrument är en fordringsrätt på utgivaren (emittenten) av instrumentet. Avkastning lämnas i form av ränta. Räntebärande instrument kan skilja sig åt beroende på till exempel vilken emittent som gett ut instrumentet, vilken säkerhet som emittenten kan ha ställt för lånet, löptiden fram till återbetalningsdagen och formen för utbetalning av räntan.

En annan form av avkastningskonstruktion är instrument som säljs med rabatt vid utgivningstillfället (diskonteringspapper). Vid försäljningen beräknas priset på instrumentet genom att räkna om lånebeloppet inklusive beräknad ränta till nuvärde. Nuvärdet eller kursen blir då normalt lägre än det belopp som betalas ut vid återbetalningen (nominella beloppet). Bankcertifikat och statsskuldväxlar är exempel på diskonteringspapper, liksom obligationer med så kallad nollkuponkonstruktion.

Ytterligare en annan form av räntebärande instrument är statens premieobligationer där låneräntan lottas ut bland innehavarna av premieobligationer. Det förekommer även ränteinstrument och andra sparformer där räntan är skyddad mot inflation och investeringen därför ger en fast real ränta.

Risken i ett räntebärande instrument består dels av den kursförändring (kursrisk) som kan bli under löptiden på grund av att marknadsräntorna förändras, dels att emittenten kanske inte klarar att betala tillbaka lånet (kreditrisk). Lån där man ställt fullgod säkerhet för återbetalningen är mindre riskfyllda än lån utan säkerhet. Rent allmänt kan man säga att risken för förlust på räntebärande instrument anses vara lägre än för aktier. Ett räntebärande instrument som är utgivet av en emittent med hög kreditvärdighet kan vara ett bra alternativ för den som vill minimera risken att sparkapitalet minskar i värde och kan också vara att föredra vid ett kortsiktigt sparande. Även vid långsiktigt sparande där kapitalet inte ska äventyras, till exempel för pensionssparanden, är inslag av räntebärande investeringar mycket vanliga. Nackdelen med en räntebärande investering är att den i regel ger en låg värdeökning. Exempel på räntebärande investeringar är, privatobligationer och räntefonder.

Kurserna fastställs löpande för både instrument med kort löptid (mindre än ett år), till exempel statsskuldväxlar och på instrument med längre löptider, till exempel obligationer. Det görs på penning- och obligationsmarknaden. Marknadsräntorna påverkas av analyser och bedömningar som Riksbanken och andra större institutionella marknadsaktörer gör av hur utvecklingen av ett antal ekonomiska faktorer som inflation, konjunktur, ränteutvecklingen i Sverige och i andra länder kommer att utvecklas på kort och lång sikt. Riksbanken gör även så kallade penningpolitiska operationer för att styra utvecklingen av marknadsräntorna så att inflationen håller sig inom fastställda mål. De finansiella instrument som handlas på penning- och obligationsmarknaden, till exempel statsobligationer, företagsobligationer, statsskuldväxlar och bostadsobligationer, handlas ofta i mycket stora poster (mångmiljonbelopp).

Om marknadsräntorna går upp kommer kursen att falla på räntebärande finansiella instrument som redan är utgivna, om de har fast ränta, eftersom nya lån ges ut med en räntesats som följer aktuell marknadsränta och därför ger högre ränta än vad utelöpande instrumentet ger. Omvänt stiger kursen när marknadsräntan går ner på redan utgivna instrument.

Obligationer som är utgivna av stat och kommun anses vara riskfria när det gäller återbetalningen. Andra emittenter än stat och kommun kan ibland, vid emission av obligationer, ställa säkerhet i form av andra finansiella instrument eller annan egendom (sak- eller realsäkerhet). Det finns även andra räntebärande instrument som innebär en högre risk än obligationer om emittenten skulle få svårigheter att återbetala lånet, till exempel förlagsbevis eftersom de lånen återbetalas först efter det alla andra fordringsägare fått betalt. Villkorade konvertibla obligationer (contingent convertibles), så kallade cocos, är en annan typ av komplex produkt med risker som kan vara mycket svåra att förstå. I grunden är de obligationer som under vissa förutbestämda händelser kan skrivas ned, det vill säga förlora hela eller delar av sitt värde, eller omvandlas till aktier. En form av ränterelaterade instrument är säkerställda obligationer. De är förenade med en särskild förmånsrätt enligt en speciell lagstiftning. Regelverket kring säkerställda obligationer är till för att en investerares ska få full betalning enligt en avtalad

tidplan även om obligationens utgivare skulle gå i konkurs, förutsatt att den egendom som säkerställer obligationen är tillräckligt mycket värd.

Derivatinstrument

Derivatinstrument såsom optioner, terminer med flera, förekommer med olika slag av underliggande tillgångar, till exempel aktier, nopeobligationer, råvaror och valutor. Derivatinstrument kan användas för att minska risken i en investering. Kursen i ett derivatinstrument, är beroende av kursen i det underliggande instrumentet. En särskild omständighet är att prisutvecklingen på derivatinstrumentet oftast är kraftigare än prisutvecklingen på den underliggande egendomen. Prisgenomslaget kallas hävstångseffekt och det kan leda till större vinst på det insatta kapitalet än om investeringen hade gjorts direkt i den underliggande egendomen. Å andra sidan kan hävstångseffekten lika väl medföra större förlust på derivatinstrumenten jämfört med värdeförändringen på den underliggande egendomen, om prisutvecklingen på den underliggande egen-

domen blir annorlunda än den förväntade. Hävstångseffekten, det vill säga möjligheten till vinst respektive risken för förlust, varierar beroende på derivatinstrumentets konstruktion och användningssätt. Stora krav ställs därför på bevakningen av prisutvecklingen på derivatinstrumentet och på den underliggande egendomen. Du bör i eget intresse vara beredd agera snabbt, ofta under dagen, om investeringen i derivatinstrument skulle utvecklas i ofördelaktig riktning. När du gör din riskbedömning behöver du också väga in att möjligheten att avveckla en position/ett innehav kan försvaras vid en negativ prisutveckling.

Fonder och fondandelar

En fond innehåller olika finansiella instrument, till exempel aktier och obligationer. Fonden ägs gemensamt av alla som sparar i fonden, andelsägarna och förvaltas av ett fondbolag. Det finns olika slags fonder med olika investeringsinriktning. Med investeringsinriktning menas vilken typ av finansiella instrument som fonden placerar i. Här nere kan du läsa kort om några av de vanligaste typerna av fonder. För mer information se Fondbolagens Förening, fondbolagen.se.

En aktiefond placerar allt eller huvudsakligen allt kapital i aktier. Det förekommer också blandfonder med både aktier och räntebärande instrument, liksom rena räntefonder där kapitalet placeras i räntebärande instrument.

En av idéerna med en aktiefond är att den placerar i flera olika aktier och andra aktieliknande finansiella instrument. Det gör att den bolagsspecifika risken för andelsägaren minskar jämfört med risken för den aktieägare som placerar i endast en eller i ett fåtal aktier. Andelsägaren behöver inte välja ut, köpa, sälja och bevaka aktierna och annat förvaltningsarbete runt detta. Principen för räntefonder är densamma som för aktiefonder. Investering sker i olika räntebärande instrument för att få riskspridning i fonden och förvaltningen i fonden sker efter analys av tron på den framtida ränteutvecklingen. En fond-i-fond är en fond som placerar i andra fonder. En fond-i-fond kan ses som ett alternativ till att själv välja att placera i flera olika fonder. Då kan du uppnå den riskspridning som en väl sammansatt egen fondportfölj kan ha. Det finns fond-i-fonder med olika investeringsinriktningar och risknivåer. Andra exempel på fonder är indexfonder som inte förvaltas aktivt av någon förvaltare utan som istället placerar i finan-

siella instrument som följer sammansättningen i ett visst bestämt index. En ytterligare typ av fond är hedgefond. Hedge betyder skydda på engelska. Trots att hedging är avsett att skydda mot oväntade förändringar i marknaden kan en hedgefond vara en fond med hög risk, då sådana fonder ofta är högt belånade. Men skillnaderna är stora mellan olika hedgefonder. Det finns även hedgefonder med låg risk. Hedgefonder försöker ge en positiv avkastning oavsett om aktie- eller räntemarknaden går upp eller ner. En hedgefond är ofta en specialfond och har därmed större frihet i sina investeringsmöjligheter än traditionella fonder (värdepappersfonder). Investeringsinriktningen kan vara allt från aktier, valutor och räntebärande instrument till olika arbitragestrategier (spekulation i förändringar av till exempel räntor och valutor). Hedgefonder använder sig ofta av derivat för att öka eller minska fondens risk. Blankning är också ett vanligt inslag.

Fonder kan också delas in i värdepappersfonder (även kallade UCITS-fonder), och specialfonder. Värdepappersfonder är de fonder som uppfyller det så kallade UCITS-direktivets krav, på bland annat investeringsbestämmelser och riskspridning. Både svenska och utländska värdepappersfonder som fått tillstånd i sitt hemland inom EES, får säljas och marknadsföras fritt i samtliga EES-länder. Specialfonder, däribland hedgefonder, som följer det så kallade AIFM-direktivet, är fonder som på något sätt avviker från reglerna i

UCITS-direktivet och därför är det särskilt viktigt för dig som kund att ta reda på vilka investeringsregler som den specialfond du tänker placera i kommer att följa. Det framgår av fondens informationsbroschyr och faktablad. Varje fondbolag är skyldig att erbjuda potentiella investerare det faktablad som gäller för fonden. Specialfonder får inte marknadsföras och säljas fritt utanför Sverige till icke professionella kunder. För de fonder som placerar i utländska finansiella instrument tillkommer även en valutarisk. Andelsägarna får det antal andelar i fonden som motsvarar det insatta kapitalet i förhållande till fondens totala kapital. Andelarna kan köpas och lösas in genom värdepappersföretag som saluför andelar i fonden eller direkt hos fondbolaget. Det är viktigt att ta hänsyn till att vissa fonder kan ha förutbestämda tidpunkter då fonden är "öppen" för köp och inlösen, och att det därför inte alltid är möjligt med regelbunden handel. Andelarnas aktuella värde beräknas regelbundet av fondbolaget och baseras på kursutvecklingen av de finansiella instrument som ingår i fonden. Det kapital som placeras i en fond kan både öka och minska i värde och det är därför inte säkert att du får tillbaka hela det insatta kapitalet.

Information om olika typer av finansiella instrument och handel med finansiella instrument och förslag till ytterligare litteratur på området finns också på Konsumenternas bank- och finansbyrå, konsumenternas.se och hos Swedsec, swedsec.se.

Namn och säte

Länsförsäkringar Bank AB (publ)

Org.nr 516401-9878

Telefon: 08-588 400 00

Webbsida: www.lansforsakringar.se

Styrelsens säte är Stockholm